

Eltűnő régi budai kapásházak

Hatvan évvel ezelőtt még fogalom volt a budai Kapás, a „Hauer“, akit magyarosan hávornak is neveztek. A régi Buda szőlőművesei voltak ők azokban a z időkben, amikor a régi Budán egy egész külön szőlőműves társadalom is élt. Neveik máig élnek a budai családok nevei között. Ragadványnevek ezek, mesterséges nevek, az ősök szőlőműves kapás, bortermelő kenyérkeresetére mutatnak. Weinreb, Weinstock, Weinzierl, Weinberger, Weinbauer, Weinhuber, Weinzeller, Weinmeier, Weinwirth, Weinbauer, Weinwurm, Hauer, Hauermeier, csak olyan német kapás nevek, családnevekké lett mesterségnevek, mint a magyar Borbíró, Borzsák, Borvendég, Boros, Szöllős, Tökés, Pincés nevek. Olyan, mint az olasz Tagliavini, vagyis Borkeverő.

A régi Buda nemzetiség és mesteriség szerinti városnegyedekben lakott. Quartier, vagyis kovártály, Viertel, vagyis fertály, azaz negyed volt ezeknek a neve. Ma már csak ideig-óráig élő utcanevek őrzik e városnegyedek emlékeit. Nevük még él, de üresen kong: a mai nemzedék számára semmitmondó, elveszett mellőzők a tartalom: a Helyszín. Ki tudja már ma Budán, hogy a Viziváros neve a Viziművesek: csávázó timárok, molnárok, dereglyések, kékfestők, serfőzők fertályát jelentette a középkor óta: amikor Civitas, Aquatica, vagyis Viziváros volt ennek a neve. Csak a tudományos és az öregek tudják, hogy a Halász utca és Ponty utca a Halászfertály emlékei. A Rácváros a Török Hódoltságot túlélt és az 1699-ben

Csernojevics Arzén ipeki patriarka által Budára is feltelepített vegyes délvidékiek fertálya volt. Rácz: ez csak gyűjtőnév, mert közöttük ott voltak az igazi hódoltsági óhitű rácok, a katolikus bosznák, a katolikus albánok, az óhitű hercegöcök és a Fekete hegyek országából való crnagorcok, akik közül szintén sok volt a katolikus. A Crnagorác családnév egy nemzedékkal ezelőtt még élt Budán, az Arbanás, Arbanás és Harbanás családnév is élt és Albánt jelentett. Ilyen rácvárosi albánnév volt az Arnót is. A horvátok utcája, a Horvát utca, a Krobótok, vagyis a dunántúli vendek fertálya volt.

Ilyen volt a mai Kapás utca környéke, a Kapás fertály. A mai Zárda-utcától kezdve végig a Margit-körúton a Széna-térig, az Országút nevű széles utat Kapások lakták. Ők laktak a Kapás és Csapláros utca apró házaiban is.

A Kapás ház jellegzetes budai dolog volt. Máig is látunk kis oromháromszöges házakat. A ház maga kis gunyhó, de hatalmas nagy kapuja van, hogy azon beférjenek az óriási hordók. A ház kicsi, de pincéje sok száz akónyi bor befogadására való. A házak oromháromszögében a szőlőkertek védő pátronusának, Szent Orbánnak, vagy Szent Noénak szobrocskája díszlett. A kapukon szőlőgerezd volt kifaragva. Sok régi ház kapuja fölött még nem is olyan régen látható volt a vaskarika, amibe egy ősrégi budai cégért, a borászt, vagyis a gyalogfenyőágot dugták ki akkor, amikor a kapuk alatt már mérték jőfélé

karcos budai borát, a „Henczigert“ a borgazda, vagyis a Kapás. Ma már csak a Bécs melletti Grinzing-ben látjuk a hagyományos cégért, de ott él az a régi hagyományait ápoló Sopronban is. A Budai Napló legutóbbi számában Margittay Richárd emlékezett meg a Margit körúton, a régi Országúton volt régi ház pusztulásáról, amelyben egy bájos Mária-dombormű volt látható. Ez is kapás jelkép volt, a félholdon álló Mária a Sárlos Boldogasszony, a kapások sárlosalakú venyigemetsző kacorjára emlékezett.

Eltűnnek a régi kapásházak s udvaraikon este nem teszi le a kapát válláról a kékkötényes kapás „Pendül a kapa most, leteszi a gazda, amikor tarisznyáját a szögre akasztja“, írta Arany János valamikor régen a Családi Körben. A budai kapás az 1870-es években, a nagy filoxera idején már letette kapáját, amikor tarisznyáját a szögre akasztotta, ő maga pedig átalakult más mivét űző budai polgárrá.

Üres a tarisznya, nincs is tarisznya már Budán, nincs benne madárlátta cipő már régen. Budai Hárombék Effendi is csak budai gyermekkori emlékeinek üres álomtárisznyájából kotorássza ki a budai kapások emlékeit. Még akkor élt a gyalogfenyőág, a borág, a „filoxéria bogárról“ még gúnyverseket énekeltek a budaiak. Lassankint fehérpintették utolsó budai boraikat és ezzel eltűntek a kapások a régi Budáról.

Budai Hárombék Effendi.